

Η ανάκαμψη και το φάσμα του 2009

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ*

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε κρίσιμο σταυροδρόμι. Το τρίτο πρόγραμμα διάσωσης έχει λήξει από τον Αύγουστο και η εποπτεία είναι σχετικά πιο χαλαρή, αλλά παράλληλα έχει εξασθενήσει η προστασία που προσέφερε. Η προεκλογική περίοδος διαγράφεται παρατεταμένη και οξεία. Η οικονομία κινείται χωρίς ουσιαστική διασύνδεση με τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, αλλά οι άμεσες ανάγκες για το Δημόσιο είναι περιορισμένες. Οι ρυθμοί μεγέθυνσης στην Ευρώπη αλλά και ευρύτερα στην παγκόσμια οικονομία επιβραδύνονται.

Οι κίνδυνοι της αδράνειας και των παλινδρομήσεων είναι υψηλοί. Ένας πρώτος είναι να καθυστερήσει η πορεία προς την ομαλή χρηματοδότηση της χώρας. Κάθε μήνας που χάνεται αντιστοιχεί σε πραγματικό κόστος, ενώ αυξάνεται η πιθανότητα να βρεθεί η χώρα μελλοντικά σε δυσμενείς διεθνείς χρηματοδοτικές συνθήκες, ακριβώς την ώρα που τα περιθώρια θα έχουν εξαντληθεί. Εξίσου σημαντικό είναι πως, στο μεσοδιάστημα, επιβαρύνονται τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και οι τράπεζες.

Ένας δεύτερος κίνδυνος αφορά

το εσωτερικό οικονομικό κλίμα. Χωρίς συνεχιζόμενη προσπάθεια αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, της δημόσιας διοίκησης και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, οι επενδύσεις θα συνεχίζουν να κυμαίνονται πολύ χαμηλά. Αν σε ένα έτος από τώρα οι προοπτικές ανάπτυξης παραμένουν υποτονικές και οι όροι χρηματοδότησης αβέβαιοι,

Αν επιστροφή στην «κανονικότητα» σημαίνει επάνοδο σε ένα κρατικό-δίκαιο πρότυπο ανάπτυξης, είναι αναπόφευκτη μια νέα κρίση.

η κλεψύδρα της ελληνικής οικονομίας θα αρχίσει να αδειάζει, εκκινώντας έναν νέο κύκλο περιπέτειας.

Επιμέρους σημεία κρήζουν προσοχής. Δημοσιονομικά, ναί μεν είναι προγραμματισμένα υψηλά πλεονάσματα, όμως δεν υπάρχει περιθώριο για εφουσασμό – ειδικά ενόψει ενδεχόμενων προβλημάτων από δικαστικές αποφάσεις για ανα-

δρομικά σε συνταξιούχους ή μισθωτούς. Εμπειρία δεκαετιών δείχνει πως προεκλογικά υπήρχε τάση για χαλαρή παρακολούθηση της εισπραξης φόρων και εισφορών και για αύξηση δαπανών, μαζί με στάση αναμονής από τους επενδυτές και τις επιχειρήσεις. Στην τρέχουσα συγκυρία, μιας χώρας που κάνει τα πρώτα βήματα εκτός των προγραμμάτων, ένας τέτοιος συνδυασμός ολιγωρίας και αναβολής αποφάσεων μπορεί να είναι καταστροφικός.

Στο εξωτερικό ισοζύγιο, προβληματίζει η τάση των εισαγωγών. Σε έναν βαθμό, είναι αναμενόμενη και αναπόφευκτη, καθώς η οικονομία είναι σε στάδιο ανάκαμψης. Όμως διαπιστώνεται πως δεν έχουν επιτευχθεί ακόμη σε επαρκή βαθμό η στροφή του παραγωγικού προτύπου και η ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, ώστε να υπάρχουν ισχυρότερες εξαγωγές και υποκατάσταση εισαγωγών. Επιπλέον, μέρος της δυναμικής των εισαγωγών στηρίζεται σε μη δηλωθέντα εισοδήματα – ένδειξη της ανθεκτικότητας της παραοικονομίας.

Συνολικά, είναι σημαντικός ο κίνδυνος να παρερμηνευθεί η τρέχουσα ανάκαμψη ως το τέλος της

κρίσης. Αν επιστροφή στην «κανονικότητα» σημαίνει εκ νέου διολίσθηση σε ένα εσωστρεφές και κρατικοδίαιτο πρότυπο ανάπτυξης, είναι αναπόφευκτη η αναζωπύρωση της κρίσης. Κι όμως, τηρουμένων των αναλογιών, η πρώτη περίοδος εκτός των προγραμμάτων θυμίζει τα χρόνια πριν από αυτά. Τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις, εξασθενημένα άλλωστε όπως είναι, στρέφονται προς το Δημόσιο για την κατανάλωση και την κερδοφορία τους, αντίστοιχα. Οι επενδύσεις είναι πολύ χαμηλές, το κόστος χρηματοδότησης είναι υψηλό και το διεθνές κλίμα επιδεινώνεται. Βέβαια, οι ανισορροπίες ήταν τότε πολύ πιο έντονες. Αλλά η κληρονομιά χρέους, η απώλεια κρίσιμου εργατικού δυναμικού και η συσσωρευμένη αποεπένδυση καθιστούν το σύστημα αδύναμο. Και είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό ότι, ύστερα από μια δεκαετή περιπέτεια, δεν έχει επιτευχθεί πολιτική συναίνεση υπέρ των μέτρων που είναι αναγκαία για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

* Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Μελετών (IOBE).